

Senfoni No.39, Mi bemol Majör (KV543) – Masonik Senfoni

Work Title	Symphony No.39
Alternative Title	
Composer	Mozart, Wolfgang Amadeus
Opus/Catalogue Number	K.543
Key	E-flat major
Movements/Sections	4 movements
	I. Adagio; Allegro
	II. Andante con moto
	III. Menuetto e Trio
	IV. Allegro
Year/Date of Composition	1788-06-26 in Vienna
First Publication	1797 - Offenbach: André, Plate 1103 (parts)
Composer Time Period	Classical
Piece Style	Classical
Instrumentation	orchestra
	flute, 2 clarinets, 2 bassoons
	2 horns, 2 trumpets, timpani, strings

Mozart'ın 1764-88 yılları arasında 41'e kadar numaralananlarla birlikte sayısı 56'ya ulaşan senfonileri içinde klarinete yer verdiği eserler çok azdır, sayısı ancak üçü bulur: İki No.3 (KV18) 1764'te, ikincisi No.31 1786'da, sonuncusu No.39 (KV543) 1788'de.

Bu senfoni, Mozart'ın altı hafta içinde bestelediği son üç senfonisi arasında en neşelisi ve klarinetlere yer verdiği tek senfonisidir. 1788 yılının Haziran-Ağustos ayları arasında yazılan, her biri de ayrı güzellikte olan bu üçlü doruktaki (No.39 Mi bemol Majör – No.40 Sol Minör – No.41 Do Majör "Jüpiter") senfonilerin tonalitelerinin de ayrı bir anlam içerdiği öne sürülür; bu nedenle de birbiri ardına dinlenmesi önerilir.

Müzikolog Alfred Einstein, 28 Haziran 1788 tarihli ilk senfoninin Mi bemol Majör tonunun Masonik anlamda olduğunu belirtir. İkincisinin Sol minör tonu Mozart'ın en duygusal, patetik, içe işleyen eserlerinde yer alır. Üçüncünün parlak Do Majör'ü ise ışığı, aydınlığa kavuşmayı çağırır.

Ne yazık ki, her biri biçimindeki olgunluk, temaların çok ustaca işleniş yönünden

seçkinleşen bu senfonilerin hiç biri Mozart yaşarken seslendirilmemiştir. Üstelik Viyana'nın ucuz kenar mahallelerinden birine taşınmış olan Mozart'ın belki de yaşamının en sıkıntılı günlerinin geçirmesine, geçinmek için sürekli borç aramasına karşın...

Kendisi için bir Piyanolu Üçlü (KV542) bestelediği Mason arkadaşı Puchberg'ten de – hiçbir zaman ödeyemeyeceği- paralar alması da yeterli olmamıştır.

Akademie adı verilen abonman konserleri düşünülerek yazıldığı sanılan KV 543 numaralı senfonide, 1778'den beri ilk kez parlak sesli obua yerine yumuşak sesli klarinetlere yer verilmiş, yaylı çalgılar ve timpani yanında flüt, iki fagot, iki korno ve iki trompet kullanılmıştır.

Dört bölümlü senfoninin 1. bölümü 4/4'lük ölçüde, Mi bemol Majör tonda, ağır (Adagio) tempoda bir girişle başlar. Einstein bu girişi, Mason unsurlar içeren gizli anlamlar taşıyan Sihirli Flüt operası uvertürü ile karşılaştırır. Operadaki uvertür gibi burada da, Mason adayının girişte kapıya vuruşu dört akorla

simgelenir ve aday ışık belirinceye kadar, uyumsuz seslerle, senkoplarla ve kromatik pasajlarla yansıtılan karanlıkta huzursuz, kaygılı bekler. Geçilen allegro bölme ise umudu müjdelir. Ayrıca basların 16'lık vurgulamaları, geçişlerdeki senkoplu yaylı çalgı cümleleri, kemanların noktalı sekizlik ritmi Mozart'ın Mason Cenaze Müziği (KV477)'ye benzer. Bu törensel ve görkemli girişte fanfar tarzı güçlü vurgulamalı ritm XVIII. yüzyıl Fransız uvertürlerini de anımsatır. Üflemelerdeki bu ritim, yaylıların kromatik inici gamlarıyla karşılaşılır. Gizemle kaybolan bu girişi izleyen 3/4'lük ölçüde ve çabuk (allegro) tempodaki bölmede ise, iki temayı ayıran pasaj da bu vurgulamalar sezilenir. Bölme, alışılmış sonat formunda olmasına karşın, bu iki zarif temanın değişerek sergilenmesiyle ve Beethoven'de uygulanacak olan güçlü ayrımlı tuttillerle dikkat çeker. Burada da Mozart belki de, daha önceki dostları klarinetçi Johann ve Anton Stadler kardeşlerin tekniğini düşünerek güçlü bir anlatım öngörmüş, özellikle buruk güzelliğiyle de seçkinleşen ana tema ezgiselliği, insan sesine benzemesiyle etki yaratmıştır. Başta sunulan, ilki kornolarla hissettirilen ancak ikisi de kemanlarla duyurulan, klarinette paylaşılan bu iki belirgin tema hafif benzetimlerle daha serimde (exposition) sanki bir gelişimiş (development) gibi heyecanla yükselir. Ancak tünik'ten dominant'a gelince sakinleşir. Geliştirimde ise lirik yoğunluğu artan ikinci temanın motifleri belirirse de yine güçlü ana tema tarafından uzaklaştırılır. Gizemli bir susuştan (general pause) sonra yine hafif başlangıca yer açılır. Parıltılı tutti akorlarla, coda'sız sona ulaşılır.

İki bölmeli basit bir lied formundaki 2. bölüm, 2/4'lük ölçüde, La bemol Majör tonda, ağırca ama hareketli (andante con moto) tempodadır. Bu bölümde Mozart, trompet ve timpaniye yer vermemiş, üç tema grubuyla ender karşılaşılan zenginlikte işleyerek en

soylu sayfalardan birini yaratmıştır. Ana tema tümüyle yaylı çalgılarda, hafifçe, sürekli noktalamalarla sunulur ve bütünlük iki kutup arasında dolaşarak oluşturulur. Ana tema da parça parça sergilenir ve tekrarlanır. İkinci tema güçlü minör tonda belirir. Bunu, ilk giriş temasının çok kez duyurulduğu fırtına gibi bir kesit izler. Bu iki kısım genelde bölümü oluştururken minöre dönüşlerle de çekicilik, Mozart'a özgü duygusal karşıtlık arttırılır. Küçük üçüncü tema ise fagot ve klarinet arasında çocuksu bir diyalogtür. Bir müzik eleştirmeni bölümü şöyle tanımlar: "İlk nir buçuk mezürdeki önemsiz tema beğeni kazanacak tarzda çok ustaca işlenmiştir."

Senfoninin en ünlü ve sevimli bölümü de, yine ana tomalitede Mi bemol Majör'de, 3/4'lük ölçüde ve çabukça (allegretto) tempodaki Menuetto'dur. Hem canlı, hem zarif yapıdaki 3. bölüm, Haydn'ın güçlü menuetlerini de anımsatırsa da büyük orkestranın parlaklığıyla ayrı bir anlatım kazanır. Einstein'a göre bağlı çift notalarla da Mason kardeşlik bağları simgelenir. Trio bölmesi ise, ilki -flütte yankılanan- temayı sunan, ikincisi arpejlerle eşlik eden iki klarinetin seçkinleştiği gerçek bir Laendler tarzındadır ve Alplerin bu halk çalgısıyla daha da çekici ve doğal olur; hem de solo klarinete türünün en güzel örneklerinden birini sergileme olanağı sağlanırken, bu arada yaylı çalgılar duygulu anlar da yaşatır.

Rondo gibi başlayan, sonra da coşkuyla şaşırtan 4. bölüm 2/4'lük ölçüde, Mi bemol Majör tonda, çabuk (allegro) tempoda şakacı ve canlı bir finaldir. Problemsiz, karmaşık olmayan yapıda yazılmasına karşın, yine de bestecilik ustalığı sergilenir. Son mezüre kadar süren sürekli devinim (perpetuum mobile) altında gizlenen fagotun staccato olarak dikbaşlı ama tatlı tarzda, sanki kemanların aşırı neşesini dizginlemeye çalışmış gibi yürüttüğü

partiyle de ilginçleşir. Her iki teması da birbiriyle yarışan finalde sanki tek temayla işlenmiş gibi Beethoven'e yol gösterilir. Bu sade ve gösterişsiz tema geliştirmede ciddileşir. Sonra da tüm sesleri fragman gibi dolaşarak, üstün bir şaka anlayışıyla – önceki yılın sonunda atandığı, İmparator II. Joseph'in sarayındaki, "Saray müzıkçısı ve bestecisi" sıfatıyla zorunlu yazdığı – kontrdans ezgilerine de dönüşerek eseri sona erdirir.

Bu senfoniye, Moason müziğinin kardeşlik duygularını yansıttığı öne sürülerek Masonik Senfoni adı da verilir.

Süre 28'

Mozart
Symphony No. 39
in Eb Major
K. 543

Adagio.

Flauto.
Clarineti in B.
Fagotti.
Corni in Es.
Trombe in Es.
Trompani in Es. B.
Violino I.
Violino II.
Viola.
Violoncello e
Basso.

Wolfgang Amadeus Mozart
Symphonie Nr. 39 Es-dur, KV 543
Symphonie Nr. 38 D-dur, KV 504 „Prager“

STEREO

Joseph Heilberth

A 00319 L

W. A. MOZART
SYMPHONY IN G MINOR KV. 550
SYMPHONY IN E FLAT MAJOR KV. 543

Karl Böhm
conducting THE CONCERTGEBOUW ORCHESTRA AMSTERDAM

PHILIPS
Symphonie 325

– Aktüze İ. Müziği Okumak. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.

Kazım Çapacı